

Knelpunten bij innovatie

Een kwart van de Nederlandse bedrijven heeft in de periode 2002–2004 vernieuwende activiteiten uitgevoerd: nieuwe producten op de markt gebracht, of producten of productieprocessen verbeterd. Dit betekent dat driekwart niet aan vernieuwende activiteiten is toegekomen. Wat weerhoudt deze grote groep bedrijven van het ontwikkelen van innovaties?

Ruim de helft van de bedrijven vindt innovatie gewoon niet nodig, zo blijkt uit de laatste *Innovatie-enquête* van het CBS (CBS, 2006). Bijna een kwart van de bedrijven ziet wel de voordelen van innovatieve activiteiten, maar stuit al vroeg op knelpunten.

Kosten en personeel grootste knelpunten

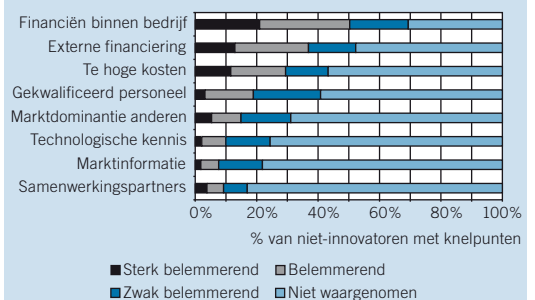
Het meest voorkomende knelpunt is de financiering van het innovatieproject. Maar liefst 70 procent van de bedrijven die problemen hebben met innovatie geeft aan dat ze moeite hebben om binnen het eigen bedrijf voldoende middelen te vinden om de innovatie te bekostigen. Bedrijven zoeken de financiering van innovatieprojecten dan ook vaak buiten het bedrijf. Maar ook dat mislukt regelmatig: bij ruim 50 procent van de bedrijven is het gebrek aan externe financiële middelen een belemmerende factor. Een tweede knelpunt zijn de hoge kosten van innovatie: 43 procent van de bedrijven noemt dit als belemmerende factor. Van de niet-innoverende bedrijven met knelpunten heeft 41 procent problemen bij het aantrekken van gekwalificeerd personeel. Dit is overigens niet zo'n groot knelpunt, want slechts drie procent van de bedrijven die knelpunten melden voelt zich sterk belemmerd door personeelsproblemen. Toch duidt dit op een tekort aan technici en bèta-wetenschappers in ons land.

CBS, 2006, *Kennis en economie 2006*. (Voorburg/Heerlen)

Kleinere knelpunten

Een gebrek aan informatie of samenwerkingspartners blijkt minder zwaar te wegen. Nog een kleine dertig procent van de niet-innovatoren met knelpunten vindt het een belemmering dat de markt gedomineerd wordt door gevestigde ondernemingen, maar ongeveer de helft van deze bedrijven vindt dit geen groot probleem. Een kleine groep bedrijven, zo'n 22 procent, vindt dat zij niet genoeg marktinformatie hebben om te kunnen innoveren.

Knelpunten bij niet-innovatoren, 2002-2004

Bron: CBS, *Innovatie-enquête 2002-2004*

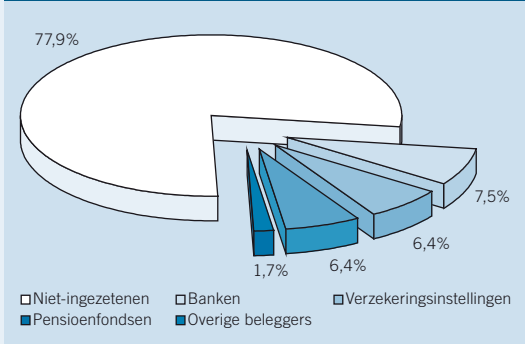
Monetaire zaken

JOS SMEEHUIJZEN (DIVISIE STATISTIEK EN INFORMATIE, DNB)

Nederlands staatspapier relatief populair

Sinds begin 2006 ontvangt DNB nieuwe balansdekkende rapportages van de Nederlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen. De informatie dient onder andere als bronmateriaal voor de niet-financiële en financiële sectorrekeningen opgesteld door het CBS. DNB gebruikt de cijfers voor het analyseren van de betrokken sectoren. Inmiddels heeft DNB met behulp van deze rapportages nieuwe statistieken opgesteld en gepubliceerd in het Statistisch Bulletin en op de DNB website. De nieuwe statistieken maken het onder andere mogelijk een vollediger beeld te krijgen over het houderschap van de Nederlandse staatsschuld. Eind maart 2006 bedroeg de Nederlandse staatsschuld EUR 217,8 miljard. Ruim tien procent hiervan (EUR 22,4 miljard) betrof papier met een looptijd korter dan één jaar (Dutch Treasury Certificates, ofwel DTC's). Verreweg het grootste deel van deze kortlopende stukken (97 procent) is in handen van niet-ingezetenen. Het bezit van langlopend staatspapier (Dutch State Loans, ofwel DSL's) is meer verspreid over de verschillende partijen. Desalniettemin bezitten niet-ingezetenen nog altijd 76 procent (ofwel EUR 147,9 miljard) van de totale langlopende staatsschuld (EUR 195,4 miljard). De resterende DSL's zijn met name in handen van de Nederlandse banken (EUR 16,0 miljard), verzekeringsinstellingen (EUR 13,8 miljard) en pensioenfondsen (EUR 13,9 miljard). Het bezit van staatsobligaties bij de overige ingezetenen is klein. Nederlandse huishoudens hebben EUR 2,4 miljard in huis en beleggingsinstellingen EUR 1,4 miljard. Een totaalbeeld van het houderschap van Nederlands staatspapier (DSL's en DTC's) is in bijgaande grafiek weergegeven. Pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen financieren volgens het diagram slechts een klein deel van de Nederlandse staatsschuld (gezamenlijk 12,8 procent). Dit reflecteert vooral de toegenomen internationale oriëntatie van deze beide

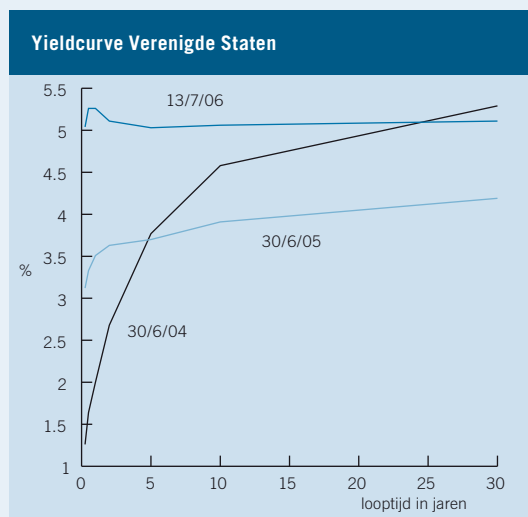
Houderschap van Nederlands staatspapier (maart 2006)

sectoren: eind eerste kwartaal 2006 was 82 procent van de obligaties in hun bezit geëmitteerd door niet-ingezetenen, tegenover 69 procent vier jaar geleden. Van het totale bezit aan Nederlandse obligaties bij pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen bestaat nog altijd respectievelijk 58 procent en 37 procent uit staatsleningen. Het Nederlandse overheidspapier blijft daarmee, met percentages van zes procent (pensioenfondsen) en elf procent (verzekeringsinstellingen), een aanzienlijk onderdeel van hun totale binnenlandse en buitenlandse obligatiebezit uitmaken.

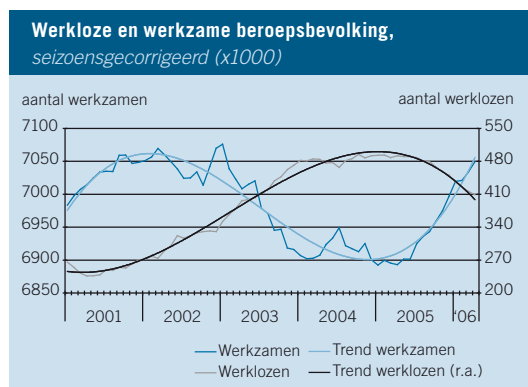
Het raadsel van de Amerikaanse yieldcurve

Het Amerikaanse monetaire beleid wint eindelijk aan effectiviteit. Dit valt af te lezen uit de opwaartse verschuiving van de gehele yieldcurve (zie grafiek) sinds een jaar. Deze curve geeft de rente op Amerikaanse

overheidsobligaties met verschillende looptijden weer. De Federal Reserve is echter al meer dan twee jaar bezig om de korte rente te verhogen, vanaf het uitzonderlijke lage niveau van één procent. In de eerste anderhalf jaar van de verkrappende cyclus vond er echter helemaal geen doorwerking plaats naar de lange rente. Sterker nog, de kapitaalmarktrente daalde zelfs in eerste instantie. Dit waarschijnlijk tot groot ongenoegen van de toenmalige Fed-voorzitter Alan Greenspan. Greenspan schreef deze uitzonderlijke situatie onder andere toe aan een toegenomen vertrouwen van financiële markten in de inflatiebeteugelende krachten van centrale bankiers en een grote institutionele vraag naar langlopende obligaties vanuit de veranderde regelgeving. Desalniettemin bestempelde de Fed-voorman de situatie destijds als een raadsel (het fameuze 'conundrum'). Zijn opvolger Ben Bernanke voegde hieraan later toe dat de reden wel eens in het buitenland zou kunnen liggen, waar sprake zou zijn van overtollige besparingen (de zogenaamde 'savings glut') die werden belegd in de Amerikaanse kapitaalmarkt.

Nu de meeste centrale banken, en vooral de Europese Centrale Bank en de Bank of Japan, begonnen zijn met het verkrappen van het monetaire beleid worden de goedkope financieringsbronnen schaarser en neemt de overvloedige mondiale liquiditeit af. De kapitaalmarktrente in de VS is sinds het begin van dit jaar dan ook met 0,7 procentpunt gestegen. Hiervan gaat een dempende werking op de huizenmarkt uit, de bron van de krachtige particuliere consumptie in de afgelopen jaren. Nu de effectiviteit van het monetaire beleid in de VS toeneemt, is de noodzaak voor de Fed om de rente veel verder te verhogen afgenomen. Synchrone renteverhogingen door de toonaangevende centrale banken elders zullen de kapitaalmarktrente wereldwijd voorlopig onder opwaartse druk houden.

Bron: CBS

Werkloosheid sterk gedaald in eerste helft van 2006

De seizoensgecorrigeerde werkloosheid is in het eerste halfjaar van 2006 sterk afgenomen. Het aantal werklozen daalde met bijna zestigduizend personen. De afname van de werkloosheid manifesteerde zich na de zomer van 2005.

De werkloosheid daalde in de eerste zes maanden van 2006 zowel onder mannen als vrouwen en in alle leeftijdscategorieën, en het sterkst onder de jongeren in de leeftijd van 15-24 jaar. Het aandeel

werkloze jongeren in de beroepsbevolking van 15-24 jaar daalde met 2,5 procentpunt tot 9,9 procent. Eind 2005 was nog 12,4 procent van deze leeftijdscategorie op zoek naar werk voor minimaal twaalf uur in de week. Ook in de andere leeftijdsgroepen (25-44 en 45-64 jaar) is de werkloosheid afgenomen. De relatieve afname was echter minder fors dan bij de jongeren.

De werkzame beroepsbevolking nam in de eerste helft van 2006 met negentigduizend personen toe. De grootste stijging van het aantal werkzame personen deed zich voor onder de ouderen in de leeftijd van 45-64 jaar. Het aantal werkzame 45-plussers nam met 72 duizend personen toe. In de leeftijdscategorieën 15-24 jaar en 25-44 jaar steeg het aantal werkzame personen met respectievelijk zes- en elfduizend. Uit de cijfers blijkt de vergrijzing van de werkzame beroepsbevolking.

Sinds 2001 is het aandeel van 45-plussers in de werkzame beroepsbevolking met vijf procentpunt gestegen naar 36 procent. Bij de jongeren is sprake van ontgroening. Hun aandeel in de werkzame beroepsbevolking daalde in deze periode met ruim één procentpunt tot elf procent. Bij de 25-44-jarigen daalde het aandeel met vier procentpunt naar 53 procent.

Steeds meer mensen hebben werk voor minstens twaalf uur in de week. De netto arbeidsparticipatie, het aandeel van de seizoensgecorrigeerde werkzame beroepsbevolking in de bevolking van 15-64 jaar, steeg in de eerste zes maanden van 2006 van 63,5 procent naar 64,3 procent. In alle leeftijdsgroepen steeg de arbeidsparticipatie. De grootste stijging deed zich echter voor in de leeftijdsgroep van 45-64 jaar. In deze groep nam de arbeidsparticipatie met 1,1 procentpunt toe tot 59,3 procent.